

SAĞLIK VE HASTALIK

İlgün ÖZEN ÇINAR¹

“

Konu Başlıkları

1. Sağlık ve Hastalık Kavramı
 - 1.1 Sağlık Kavramının tanımı
 - 1.2 Hastalık Kavramının tanımı
 - 1.3 Hemşire Kuramcılara göre Sağlık ve Hastalık Kavramları
2. Sağlık ve Hastalık Kavramlarının Tarihçesi
3. Birey, Aile ve Toplum Açısından Sağlık ve Hastalık Kavramı
4. Sağlık ve Hastalığı Etkileyen Faktörler
 - 4.1 Sağlığın Belirleyicileri
 - 4.2 Sağlık ve Hastalık Üzerine Davranışın Etkisi
 - 4.3 Sağlıkta Eşitsizlik
5. Sağlık ve Hastalıkta Etik
6. Farklı Disiplinlerde Sağlık ve Hastalık (Tıp, sosyoloji, psikoloji, din, biyoloji vb.)
7. Gelişim Dönemlerine Göre Sağlık ve Hastalık
8. Sağlık ve Hastalığın Ölçülmesi
9. Örnek Vaka
10. Sağlık Hastalıkla İlgili Kitap, Dergi, Atasözleri
11. Özet Noktalar
12. Kaynaklar
13. Konu ile ilgili (test) sorular ve cevapları

”

“

Öğrenim Hedefleri

- ✓ Sağlık kavramını farklı bakış açılarına göre tanımlayabilir.
- ✓ Hastalık kavramını farklı bakış açılarına göre tanımlayabilir.
- ✓ Birey, aile ve topluma göre sağlık ve hastalık kavramını algılar.
- ✓ Sağlığı ve hastalığı etkileyen faktörleri bilir.
- ✓ Sağlığın belirleyicilerini değerlendirebilir.
- ✓ Sağlıkta eşitsizlik ve etik konularını yorumlayabilir.
- ✓ Sağlık ve hastalığın nasıl ölçülebileceğini bilir.
- ✓ Gelişim dönemlerine göre sağlık ve hastalığa bakış açısı kazanır.

”

Temel Kavramlar

Sağlık, Hastalık, Sağlığın Belirleyicileri, Hastalığın Belirleyicileri, Sağlık davranışları, Sağlıkta eşitsizlik, Etik, Sağlık ve hastalığın ölçümü, Gelişim dönemlerine göre sağlık ve hastalık, Farklı disiplinlerde sağlık ve hastalık

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, iocinar@pau.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Ay FA. Mesleki Temel Kavramlar. In: Ay FA. Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler. Nobel Tıp Kitapevleri. 3. Baskı İstanbul, 2011;2-21
2. Barredo L, Agyepong I, Liu G, Reddy S. Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages. In: UN Chronicle, 2015;51(4): 9-10 DOI: <https://doi.org/10.18356/3bfe3cfa-en>.
3. Australian Institute of Health and Welfare 2018. Chapter 1. Australia's health 2018. DOI: Link to DOI:10.25816/5ec1e56f25480 <https://www.aihw.gov.au/getmedia/e546e087-d50d-42da-a53d-35e528643d97/aihw-aus-221-chapter-1-1.pdf.aspx>, Erişim Tarihi:22.05.2021
4. Topçu S, Bayık Temel A. Sağlık ve Sağlığı Geliştirme: Kavramsal Bakış. In: Bayık Temel A. Sağlığı Koruma ve Geliştirme I: Kavramlar, Politikalar, Teoriler, Modeller ve Araştırma. Ema Tıp Kitapevi, İstanbul, 2021;1-36.
5. Jean Foret Giddens Concepts for Nursing Practice. Third Edition Elsevier, 2021. ISBN: 978-0-323-58193-6
6. The Free Dictionary-Medical dictionary. Holistic health. Available at: <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/holistic-health> Erişim tarihi:20.05.2021
7. Pender NJ, Murdaugh CL, Parsons MA Health Promotion in Nursing Practice. Seventy Edition, Pearson Education, 2015.
8. WHO Basic documents. Forty-ninth edition, 2020. <https://apps.who.int/gb/bd/> Erişim Tarihi: 21.05.2021
9. David Misselbrook. Out of Hours An A-Z of medical philosophy. W is for Wellbeing and the WHO definition of health. British Journal of General Practice 2014; 64 (628): 582. DOI: <https://doi.org/10.3399/bjgp14X682381>.
10. Öztekin Z. Halk sağlığı kuramları ve uygulamalar. Ankara: Bireklam Arısı, 2020
11. Dünya Sağlık Örgütü. Dünya Sağlık Raporu Yönetici Özeti. Herkes için sağlığa ulaşmak. http://www.who.int/whr/1998/media_centre/executive_summary6/en/ Erişim Tarihi: 23.05.2021
12. Kaplan M. Kültürel Bir İnşa Süreci Olarak Sağlık: Kavramsal ve Tarihsel Bir Bakış. Dört Öge, 2016; 4 (8): 11-18
13. Gürsoy Turan S, Evcı Kiraz D, Şengelen M (Çev). Halk Sağlığı Kavramını Geliştirmek. In: Acar Vaizoglu S (Çev. Ed.) Yeni Halk Sağlığı-Üçüncü Baskıdan Çeviri. Palme Yayınevi, Ankara, 2019; 43-90
14. Tözün M, Sözmek MK. Halk Sağlığının Tarihsel Gelişimi ve Temel Kavramları Smyrna Tıp Dergisi, 2014; 58-62
15. Bahar Özvarış Ş. Sağlığı Geliştirme ve Sağlık Eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2016;37-58.
16. Card AJ. Moving Beyond the WHO Definition of Health: A New Perspective for an Aging World and the Emerging Era of Value-Based Care. World Medical & Health Policy, 2017; 9: 127-137. <https://doi.org/10.1002/wmh3.221>
17. Svalastog AL, Donev D, Jahren Kristoffersen N, Gajovic S. Concepts and definitions of health and health-related values in the knowledge landscapes of the digital society. Croat Med J. 2017;58(6):431-435. doi:10.3325/cmj.2017.58.431
18. WHO https://www.who.int/health-topics/sustainable-development-goals#tab=tab_1 Erişim Tarihi: 15.05.2021
19. WHO Research for universal health coverage: World health report 2013 <http://www.who.int/whr/2013/report/en/> Erişim tarihi:03.08.2022
20. Barbara Sassen. Nursing: Health Education and Improving Patient Self-Management. (eBook) Springer International Publishing, 2018. ISBN 978-3-319-51769-8
21. Aydın K. Yaşam Koşulları ve Sağlık Hastalık Algıları. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi 2019; 22 (1):32-68.
22. Aytac Ö, Kurttaş M. Sağlık-Hastalığın Toplumsal Kökenleri ve Sağlık Sosyolojisi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2015; 25(1), 231-250.
23. Aydın Avcı İ. Aile sağlığı In: Kuşuoğlu S, Demirbağ BC. (Editörler) Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı. Akademisyen Yayınevi. Ankara; 2015, 1-12.
24. Morrow RH. Epidemiology: Health and Disease in Populations Vol 1. in: Mansourian BP (Editor). Global Perspectives in Health –Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS), 2009.
25. Hofmann B. Disease, Illness, and Sickness from: The Routledge Companion to Philosophy of Medicine Routledge, 2016. Erişim tarihi:15 Mayıs 2021. <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315720739.ch2>.
26. Akın H. Antikçağ'dan Yeniçağ'a delilik, melankoli ve cinlenme Avrupa'da aykırı olma halleri üzerine tarihsel bir inceleme. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2014
27. Ekizer A. Sağlık Sosyolojisi ve Tarihsel Gelişimi. Selçuk Sağlık Dergisi 2020;1:1-12.
28. Potter PA, Perry AG, Stockert PA, Hall AM. Fundamentals of Nursing. Tenth Edition. ISBN: 978-0- 323-67772-1, Elsevier, 2021.
29. Okuroğlu GK (Çev). Hemşirelik Kuramları ya da Hemşirelik Modelleri. İn: Ecevit Alpar Ş, Bahçecik AN (Çev. Editörleri). Hemşirelik Kuramları Modelleri ve Uygulama Esasları. İkinci Baskı, Ankara; 2019, 108-132. Akademisyen Kitabevi Mckenna HP, Pajnikar M, Murphy FA.
30. Velioglu P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. Alaş Ofset, İstanbul, 1999; 54-75, 93-116.
31. Ay FA. Kuram nedir? Mesleki Kuramlar ve Teorisyenler. In: Ay FA. Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler. Nobel Tıp Kitapevleri. 3. Baskı İstanbul, 2011;30-
32. Bulut F, Civaner MM. Modern tıp insancıl özünü yitiriyor: Artık "Hasta yok, Hastalık var!" Türkiye Biyoetik Dergisi, 2016;3(2):66-73.
33. Rovesti M, Fioranelli M, Petrelli P, Satolli F, Rocca MG, Gianfaldoni S, Tchernev G, Wollina U, Lotti J, Feliciani C, Lotti T. Health and Illness in History, Science and Society. Macedonian Journal of Medical Sciences.

- 2018; 25; 6(1):163-165.
34. Erol S, Sezer A. Aile sağlığının Geliştirilmesi In: Kuşuoğlu S, Demirbağ BC, Editörler) Aile Temelli Sağlık Yaklaşımı. Ankara; 2015, 1-12. Akademisyen Yayınevi.
 35. Kaplan, M. Geleneksel Tıbbın Yeniden Üretim Sürecinde Kadın, Ankara Kent Örneğinde Kuşaklar Arası Çalışma, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları: 257, 2010.
 36. Alves SAA, de Oliveira MLB. Sociocultural aspects of health and disease and their pragmatic impact. *Journal of Human Growth and Development*, 2018; 28(2), 183–188. <https://doi.org/10.7322/jhgd.147236>
 37. Australian Institute of Health and Welfare 2014. Australia's health 2014. Chapter 1- Understanding health and illness. Canberra: AIHW. https://www.aihw.gov.au/getmedia/fc2c053f-7707-437e-90b3-227818bba0a5/1_1-health-illness.pdf.aspx. Erişim Tarihi: 22.05.2021
 38. WHO Social determinants of health. 2021. https://www.who.int/health-topics/social-determinants-of-health#tab=tab_1 Erişim Tarihi: 23.05.2021
 39. WHO Regional Office for Europe (2016-2025) Action Plan for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases in the WHO European Region. <http://www.euro.who.int/pubrequest>
 40. Erişim tarihi.24.06.2021
 41. Keser, Alev, Eylül Damla Çıracıoğlu. 2015. "Sağlık ve Beslenme Okuryazarlığı", Sağlık Okuryazarlığı, Ankara Üniversitesi Basımevi, ss.39-59.
 42. Şimşek Z. Sağlığı Geliştirmenin Tarihsel Gelişimi ve Örneklerle Sağlığı Geliştirme Stratejileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin* . 2013;12(3): 343-358.
 43. Sharma M, Romas JA. *Theoretical Foundations of Health Education and Health Promotion*. Jones&Barlett Publishers. Canada, 2008.
 44. Sakarya S, Çalı Ş (Çev). Bir Toplumun Sağlığının Ölçülmesi, İzlenmesi, Değerlendirilmesi In: Acar Vaizoğlu S (Çev editörü) *Yeni Halk Sağlığı-Üçüncü Baskıdan Çeviri*. Palme Yayınevi, Ankara, 2019; 43-90
 45. Gultekin M, Ramirez PT, Broutet N, et al. *Int J Gynecol Cancer Published Online First: [please include Day Month Year]*. doi:10.1136/ijgc-2020-001285.
 46. Çilingiroğlu N. Demografi ve Sağlık. in:Güler Ç, Akın L (Editörler) *Halk sağlığı Temel Bilgiler I*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, üçüncü Baskı Ankara 2015, 36-91.
 47. WHO Global health ethics. https://www.who.int/health-topics/ethics-and-health#tab=tab_1, Erişim Tarihi: 15.05.2021
 48. Hülür AB. Sağlık İletişimi, Medya ve Etik: Bir Sağlık Haberinin Analizi, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016;14(1);155-178.
 49. Christopher G. Ellison CG, Jefferey S. Levin JS Çev: Fatma. Balcı Arvas. Din-sağlık ilişkisi: kamit, teori ve geleceğe yönelik öneriler. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2018; 18(2): 449-478.
 50. Bektaş M, Aydın B. Bebeklik Döneminde Sağlığın Geliştirilmesi. 2. Bölüm In:Erci B, Kılıç D, Adıbelli D (Editörler) *Yaşam Boyu Sağlığı Geliştirme I*. Baskı, Anadolu Nobel Tıp Kitapevleri, Güler Matbaacılık, 2018 ss,129-170.
 51. Bay T, Ergün A. Ergen sağlığı In:Erkin Ö, Kalkım A, Göl İ (Editörler). *Halk Sağlığı Hemşirliği*. Çukurova Nobel Tıp Kitabevi, Güngörlü Matbaacılık, Ankara, 2021 ss, 463-488.
 52. Boruchovitch, E, Mednick BR The meaning of health and illness: some considerations for health psychology. *Psico-USF*, 2020; 7(2): 175-183.
 53. Çelebi E, Gündoğdu C. Erkek sağlığının Geliştirilmesi 2. Bölüm In:Erci B, Kılıç D, Adıbelli D (Editörler) *Yaşam Boyu Sağlığı Geliştirme I*. Baskı, Anadolu Nobel Tıp Kitapevleri, Güler Matbaacılık, 2018 ss, 255- 272.
 54. Shaheen AB, Hamdan KM, Nassar OS, Othman AK, Zumot A, Marmash L. Perceptions of Health and Illness: A Qualitative Study of Jordanian Mothers. *Journal of Pediatric Nursing* 2020; 53: e101-e107. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.02.039>.
 55. Türkiye Ölçme Araçları Dizini (TOAD) <https://toad.halileksi.net> Erişim Tarihi:08.08.2022.
 56. WHO European Health for All family of database. http://www.euro.who.int/hfad/erişim_tarihi:20.06.2021
 57. Çiftçi N, Kadioğlu H. Türkiye'de Sağlık İnanç Modeline Dayalı Geliştirilen ve Türkçeye Uyarlanan Ölçekler. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2020 8(6) 2015–2021
 58. Aslan DT, Ağırbaş İ. Sağlık Çıktılarının Ölçülmesi: QALY ve DALY. *Sağlıkta Performans ve Kalite*. Dergisi, 2017; (13): 99-126
 59. Mert K, Harmancı ME. Türk Atasözleri Tanıklığında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarına Bakış. *Halk sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2021;3(1):45-54.
 60. Nihan Bozok "Edebiyat, Hastalıkları Yaşama Döndürebilir mi? Peride Celal'in Üç Yirmidört Saat Romanı Örneği" *Fe Dergi* 11, no. 1 (2019), 77-88. URL: http://cins.ankara.edu.tr/21_7.pdf
 61. Çelik F. Çağdaş Türk Tıp Şiirleri, Seçki. *Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi Yayınları*, Ankara, 2003.